

*Др Бранислав Р. Ристић-Ристивојевић, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
B.Ristivojevic@pf.uns.ac.rs*

МОРАЛНИ КРСТАШКИ ПОХОД ДРЖАВЕ НА СПАВАЋУ СОБУ: ПРЕКРШАЈ ПРОСТИТУЦИЈЕ У НОВОМ ЗОЈРМ

Сажетак: *У раду писац истражује нови ЗоЈРМ и одредбе о изв. моралним прекршајима у њему. Међу њима као најреволуционарнију препознаје нову радњу извршења у сивом прекршају проституције. Овом новином ЗоЈРМ шири обласи прекршајне одговорности, поред саме проституције и на корисника њених услуга.*

Писац прво упућује начелну криптику кривичном или прекршајном праву када покушавају да морал преишоре у заштићени објекти, што је у науци већ оштри месито. Затим истражује какво је морално схватање заштићено овим прекршајем уз закључак да оно залази у обласи у којој слобода грађана никако не би смела да буде нарушена – обласи добровољног полног односа два лица. Из овог разлога, писац помало шаливо, упозорава називом рада да ће држава морати да изврши морални кршаки поход на спаваћу собу, ако жели да доследно сироводи ове одредбе.

Писац у раду разобличава и порекло овог моралног сивава, он долази из друштва са надмоћном хомосексуалном верском етиком као моралном основом, као и његову генезу, коју види у заштиравању полног морала до које долази у индустријски друштвима у развоју у другој половини XIX века. Писац закључује да су нашем друштву и нама својственом моралном сиваву овакви ипунђи морални калемови неопходни, нарочито ако се има у виду да су управо у земљи његовог порекла, САД, одавно одбачени и означени као симболи репресије и неслободе.

Кључне речи: *проституција, моралност, јавни ред и мир, прекршаји, сексуалност.*

*Проституција је као канија за ђубре:
Нико не би да ти је под ђрозором,
али сви би да није далеко.*

УВОД

Марта 2016. године ступио је на снагу нови Закон о јавном реду и миру (у даљем тексту: Закон или ЗоЈРМ) који је, иако је узор нашао у претходнику, донео и низ новина од којих је једна предмет интересовања овог рада. Наиме, еквивалент прекршаја из члана 14. старог Закона, који се у новом Закону налази у члану 16. (сада има и назив: *Проституција*) добио је једну значајну новину. Ако се некада санкционисао само онај „ко се одаје проституцији” или онај „ко уступа просторије за бављење проституцијом”, сада се поред њих санкционише и онај „ко користи услуге проституције”.

Откуд ова новина у тексту ЗоЈРМ? Које криминалнополитичко промишљање је надахнуло законодавца да учини овај, на први поглед безначајан, али суштински крупан корак.

У раду ће се образложити да је овај корак у ствари учињен уназад и да представља један значај регрес и одступање од начелних кретања која савремено кривично, па са њим и прекршајно право, кресе већ деценијама. Како је могуће да у ери већ сасвим јасног научног става да морална схватања сама по себи не би могла бити објекат кривичноправне заштите и да није задатак кривичног права да штити морал,⁴⁰ а да морал истовремено скоро уопште није присутан у прекршајном праву,⁴¹ односно да су прекршаји „претежно вредносно неутрални”⁴² имамо на законодавном пољу не само задржавање, већ ширење домашаја оваквог прекршаја (проституције) чији је заштитни објекат, како ће се показати, искључиво морал односно морална схватања?

У раду ће се изложити да то није случајно и да је у питању нормативно кретање које нам долази из англосаксонске породице правних система и тесно је везано са митом о трговини људима који се већ дуже времена силом калеми на наш правни систем.

⁴⁰ Потпуно о односу кривичног права и морала код: Зоран Стојановић, *Кривично право-ојшћи део*, Београд 2013, 12-16.

⁴¹ „Становиште да прекршајима као типу неправа по правилу недостаје морална осуда наилази на прихватање и у нашој литератури.”: Игор Вуковић, *Прекршајно право*, Београд 2015, 36.

⁴² Зоран Стојановић, „Значај појма прекршајне одговорности за прекршајно право”, *Ревииа за кривично право и криминологију*, 1-2/2012, 27.

1. ПРЕКРШАЈИ У НОВОМ ЗОЈРМ

Поређењем садржаја старог и новог Закона јасно је да је нови само еволутивни наставак старог. Прекршаји у њему су са малим новинама (нпр. прекршај из члана 11.) исти који су били у старом. Другачије су распоређени и логички боље послогани, а мерило је био садржина односно заштитни објекат. Тако нпр. прекршаји из чланова 6. и 15. старог Закона, који су одвојено уређивали свађање и викање (члан 6.) и буку (члан 15.) спојени су у један прекршај у члану 7. новог Закона. Свакако је иста садржина код два стара прекршаја, оба имају идеју да заштите јавни ред и мир од јаких звукова, водила логички исправном решењу спајања у један. Такође је извршена логички исправно пребацивање једног облика радње извршења (вређање) кривичног дела *Ометање службеног лица у вршењу службене дужности* у прекршај. Чињеница је да се вређањем тешко може ометати службено лице у вршењу службене дужности и да оно не заслужује да буде сврстано са нападом на службено лице.

Једна од новина (која се из неког разлога није доследно спроведена у целом Закону) јесте и додаток речи „неовлашћено” у биће прекршаја препродаје улазница. Сада се само неовлашћена препродаја улазница санкционише као прекршај. И ово је логично с обзиром да је у данашње време препродаја улазница постала нарочит вид пословања, сасвим је легитимна и бесмислено је санкционисати је. Организатори различитих приредби и манифестација се не баве пласирањем улазница на тржишту него то препуштају специјализованим предузећима. Међутим, овако постављен прекршај нема више место у ЗоЈРМ. Будући да се више не сматра да препродаја улазница („тапкање” како се некада звало) ремети јавни ред и мир, већ је легалан пословни подухват, поставља се питање шта овај прекршај ради у овом Закону? Он сада штити легалне предузетнике од нелојалне конкуренције (*неовлашћено*) па није јасно какве везе има равноправност учесника на тржишту са јавним редом и миром? Њему је сада место у Закону о заштити конкуренције,⁴³ а не у ЗоЈРМ.

Овај логични додаток у одредби прекршаја препродаје улазница није доследно спроведен у одредби прекршаја коцкања. Данас су игре на срећу, не забрањене, већ управо обрнуто, дозвољене и уређене законодавством⁴⁴ и представљају један од важних извора прихода државног буџета. Оне се сматрају легитимним пословним подухватом, тако да је не уношење израза „неовлашћено” у биће прекршаја потпуно превазиђено. Штавише, законодавац је овај приступ коцкању већ следио у Кривичном закону. Кривично

⁴³ Закон о заштити од конкуренције, *Службени гласник РС*, бр. 79/2005

⁴⁴ Закон о играма на срећу, *Службени гласник РС*, бр. 84/2004

дело **Неовлашћено ор̄ганизовање игара на срећу** штити интересе који про-изилазе из законитих облика игара на срећу.⁴⁵ Другим речима, штите се ин-тереси легалних организатора игара на срећу (коцкање је игра на срећу) од нелојалне конкуренције.⁴⁶ Законодавац је доносио ЗоЈРМ просто требао да следи пут који је већ прешао када је радио КЗ. А то значи да унесе израз **не-овлашћено** у биће прекршаја и тиме га усклади са остатком правног поретка. Наравно да би се тада поставило питање као и код претходног прекршаја тзв. **тџајкања**. Ако би се њиме штитили интереси легалних организатора игара на срећу онда би му место било у Закону о заштити конкуренције, а не у ЗоЈРМ.

Овај кратки и сумарни преглед измена које је нови Закон донео код пре-кршаја намерно завршава са типичним прекршајем против јавног реда и мира (коцкање) којим се некада штитио морал јер се тако прави увод за објашњење проблематике морала и моралности као заштитног објекта у овом акту.

2. МОРАЛ У ОПШТИМ ОДРЕДБАМА СТАРОГ И НОВОГ ЗОЈРМ

Представљање појма јавног реда и мира је непходно јер се оба закона њиме служе да уведу појам морала, истина на различит начин. Стари то ради у самом дефиницији појма јавног реда и мира, а нови у дефиницији појма прекршаја против јавног реда и мира.

Чињеница је да је јавни ред и мир нарочита и посебна категорија у дру-штву коју је тешко одредити. Релативно неподобан покушај дефинисања који је учинио стари, у непосредном ослону на њега прерастао је новим Законом у апсолутни. Решење које је дато у члану 3. новог Закона још више додаје не-доумици него што је разрешава:

„У смислу овог закона употребљени изрази имају следеће значење:
1) јавни ред и мир – јесте усклађено стање међусобних односа грађана настало њиховим понашањем на јавном месту и деловањем органа и организација у јавном животу ради обезбеђења једнаких услова за остваривање људских и мањинских права и слобода грађана зајемчених Уставом; 2)...”⁴⁷

Овако дато објашњење јавног реда и мир пре личи на одредбу неког за-кона који се бави забраном дискриминације него јавним редом и миром. У

⁴⁵ Зоран Стојановић, *Коменџар Кривичног Законика*, Београд 2012, 924.

⁴⁶ Једина грешка коју прави КЗ јесте положај који даје овом делу. Вероватно по инер-цији налази се у глави посвећеној делима против јавног реда и мира иако би по заштитном објекту требало да се налази у групи дела против привреде заједно са сродним делима као што су недозвољена производња или недозвољена трговина.

⁴⁷ Закон о јавном реду и миру, *Службени гласник РС*, бр. 2/2016

старом закону законодавац је у 2. члану, ако већ није могао да пружи уредну дефиницију јавном реда и мира, бар покушао да наброји садржаје који несумњиво чине његов део:

„Јавни ред и мир, у смислу овог закона, јесте усклађено стање међусобних односа грађана настало њиховим понашањем на јавном месту и деловањем органа и организација у јавном животу ради обезбеђења једнаких услова за остваривање права грађана на личну и имовинску сигурност, мир и спокојство, приватни живот, слободу кретања, очување јавног морала и људског достојанства и права малолетника на заштиту.”⁴⁸

Поређењем две одредбе видимо да је друга боља иако је оптерећена са више текста. Она је поље јавног реда и мира омеђила тамо где му вероватно и јесте место. У питању су права грађана на: 1) личну и имовинску сигурност; 2) мир и спокојство; 3) приватни живот; 4) слободу кретања; 5) очување јавног морала и људског достојанства; и на последњем месту право малолетника на заштиту. Са изузетком последњег, које је вероватно залутало у стари закон јер он нигде нема помена некакве посебне заштите малолетника, све остало су мање-више, несумњиво права и слободе грађана, са изузетком једног: јавног морала.

Нови закон користи појам *морал* без придева *јавни* и то у интерпретативном члану 3. који, између осталог, даје дефиницију прекршаја против јавног реда и мира:

„Прекршаји против јавног реда и мира – јесу противправна дела којима се на јавном месту угрожава или нарушава јавни ред и мир, ствара узнемирење или угрожава сигурност грађана, омета кретање грађана на јавним местима или остваривање њихових права и слобода, вређа морал, угрожава општа сигурност имовине, вређају или ометају службена лица или се на други начин нарушава јавни ред и мир.”

Иако је, несумњиво језичко тумачење ове одредбе то говори, *вређање морала* овде само један од видова нарушавања јавног реда и мира на јавном месту, други закључак који се намеће јесте значајнији. Нови ЗоЈРМ даје дефиницију прекршаја коју стари, са разлогом, није имао.

Ако је Законом о прекршајима⁴⁹ већ дата дефиниција општег појма прекршаја, као што је било у време старог ЗоЈРМ, зашто би се нови Закон трудио да пружи одредбу прекршаја која је другачија од одредбе закона који

⁴⁸ Закон о јавном реду и миру, *Службени гласник РС*, бр. 51/1992, 53/1993, 67/1993, 48/1994, 101/2005 – др. закон и 85/2005 – др. закон

⁴⁹ Закон о прекршајима, *Службени гласник РС*, бр. 65/2013, 13/2016.

је томе посебно посвећен? Сада се поставља питање да ли су прекршаји против јавног реда и мира посебна врста прекршаја? Ово питање нарочито добија на значају када се упореди чисто формална одредба општег појма прекршаја у Закону о прекршајима са већ представљеном одредбом општег појма прекршаја против јавног реда и мира у новом ЗоЈРМ која је формално-материјална. Као што се види из одредбе она користи заштитне објекте да опише границе прекршајноправне заштите код прекршаја против јавног реда и мира. Другим речима одредба користи заштитне објекте као неку врсту материјалног мерила за одређивање граница прекршајноправне заштите у овом случају. Овако нешто је одавно у науци оцењено као „илузорно”.⁵⁰ Замислите одредбу општег појма кривичног дела која би укључивала у себи и попис заштитних објеката, па макар само групних? Овако постављена одредба подсећа на члан 1. старог КЗ СФРЈ који је покушавао да опише заштитну функцију кривичног права пописивањем заштићених вредности и одређивањем напада на њих. Општа оцена науке оног времена била је да је одредба декларативног карактера.⁵¹ Приликом прве велике реформе нашег кривичног права 2005. године она је избачена из текста садашњег КЗ.

Друго је питање да ли је уопште било неопходно дати дефиницију прекршаја против јавног реда и мира ако већ постоји дефиниција општег појма прекршаја? Вероватно да није. То би било исто када би неки закон који би спадао у област тзв. споредног (посебног) кривичног законодавства дао дефиницију појма кривичног дела само за своје потребе. Наравно да би се онда поставило питање односа тог појма са општим појмом из КЗ. Још је занимљивије да је ово урађено у ери коју одликује прелазак на чисто формалне одредбе свих општих појмова деликата у нашем деликтном праву у сврху остваривања правне сигурности и других кривичноправних начела.

У сваком случају појам *морала* који користи нови ЗоЈРМ, и појам *јавног морала* који користи стари, немају одређења. При томе треба узети у обзир да нови закон има интерпретативну одредбу (стари је нема) на самом почетку закона (члан 3.) па се могло очекивати да се закон упусти у подухват одређивања појма морала. Срећом по њега (а и нас адресате закона) он то није урадио. Зашто срећом? Морал је једна од најважнијих категорија са којом оперишу науке као што је филозофија (етика је део филозофије који се бави моралом), филозофија права или социологија. Одређење морала је толико сложено и комплексно (и вероватно немогуће методама које стоје на располагању правној науци) да би покушај давања његове одредбе у ЗоЈРМ било свакако, најблаже речено, смешно. И добро је да се законодавац од тога уздржао.

Ако покушаја одређивања морала нема у општим одредбама ЗоЈРМ, шта о њему говоре посебне одредбе, оне о прекршајима?

⁵⁰ Више од томе код: З. Стојановић (2013), 68-71.

⁵¹ Никола Срзентић *et al*, *Коментар КЗ СФРЈ*, Београд 1978, 9.

3. МОРАЛ У ПОСЕБНИМ ОДРЕДБАМА ЗОЈРМ

Прекршаји у новом закону за разлику од старог имају називе, вероватно по узору на кривични законик. Иако ово само по себи не мора да буде лоше, у већини случајева називи су само преписане радње извршења. Иако би на основу дефиниције појма прекршаја против јавног реда и мира могли да имамо другачији утисак, јер она као једну од сфера материјалне противправности у коју смешта ове прекршаје проглашава и морал, изричити помена морала у посебном делу ЗоЈРМ имамо само у члану 8. (Непристојно, дрско и безобзирно понашање) и то као једну од алтернативно наведених последица прекршаја. Тако се према слову члана 8. закона непристојним, дрским и безобзирним понашањем може нарушити јавни ред и мир, угрозити сигурност грађана или „вређати морал грађана”.

Да ли то значи да нема других прекршаја против јавног реда и мира који имају морал или морална схватања за заштитни објекат? Наравно да не. Ту су још три стара прекршаја који су одавно у науци обележени као „морални прекршаји”: просјачење, коцкање и проституција.⁵² Све скупа 4 прекршаја против јавног реда и мира који би се могли назвати моралним прекршајима јер имају изричито (само један), или прећутно (три) морална схватања као заштитни објекат.⁵³

Који морал је овде у питању? Да ли је преживљен? Да ли је и данас неморално, као што је некада када су писани закони који су били узор садашњем ЗоЈРМ било, просјачити, проституисати се или коцкати? Задржаћемо се на ова три зато што они немају изричити помен морала као заштитног објекта, што по свему судећи говори да је њихова неморалност била тако очита и на први поглед видљива да нема ни потребе да се изричито напомене да се њима „вређа морал грађана” као што је то случај код непристојног, дрског и безобзирног понашања. Питање је, дакле, да ли и данас ствари стоје тако?

3.1. Просјачење

Просјачење је по свему судећи толико јасно и неспорно у садржају за законодавца да није било потребе ни да се помене у члану 3. ЗоЈРМ који има улогу интерпретативне одредбе закона.

⁵² Краински назива једним именом *посрнули људи* следећа лица: просјаче, скитнице, проститутке, коцкаре, нове богаташе и зеленаше. Он пише „да је кривични закон немоћан у борби са овим елементима јер њихове радње не прекорачују званичне границе законских прописа и јављају се у облику порока, аморалних и асоцијалних радњи”: Никола Краински, „Посрнули људи”, *сејарат из часописа Полиција*, свеска за јули, август и септембар 1933, 2.

⁵³ Овде се намерно изузимамо прекршај *Узнемирење грађана врачањем, њоричањем и сличним обманљивањем*, јер он, иако има моралну димензију нарочито када се хришћанска верска етика и њој својствен морал узму у обзир, има за заштитни објекат на првом месту имовину (*слично обманљивање*), а затим мир и спокојство грађана (*узнемиравање*).

Који морално схватање или садржај морала, наводно, погађа просјачење као појава или просјак када га видимо на улици? Просјаци сасвим очито гађају на један садржај хришћанске верске етике, а то је милосрђе. Просјаци користе чињеницу да хришћанска верска етика учи људе сажаљењу над убогим и онима у немаштини, нарочито тамо где је њихова верска етика додатно подстакнута на такво понашање, испред храмова или у току верских обреда на јавном простору и слично. Другим речима, хришћанска верска етика, не да не осуђује просјачење, него га толерише и на просјака гледа са сажаљењем. Према Светом григорију Богослову:

„То што има много оних који страдају, који болују, који су у невољама, треба да нас подстиче не да окривљујемо Бога, него на жељу да променимо свет на боље, творачки се умешамо у ситуацију. Бог нас призива на сатрудништво. Он жели да ми са њим поделимо бригу о беднима, узмемо на себе део Његове бриге о болеснима и унесређенима. Хришћанин је позван да пројављује Божији лик тамо где су сузе и јад, где су невоља и беда, он треба да буде Бог за оне који су изгубили Бога, изгубили веру, који су пали у унијеније и очајање.”⁵⁴

Идеја милосрђа према њему долази најнепосредније из Светог писма. Христос каже:

„Блажени милостиви јер ће бити помиловани.”⁵⁵

Како је могуће да поред оваквог става надмоћне верске етике у нашем друштву законодавац сматра просјачење моралним преступом? Одговор на ово питање понудиће се касније, након што се анализирају коцкање и проституција као морални прекршаји против јавног реда и мира јер чини се, постоји јединствен одговор.

3.2. Коцкање

Када је коцкање у питању чини се да је одговор на питање моралног не вредности дато још у време укидања кривичног дела коцкања 2002. године. Оно је већ тада било преживљено простом чињеницом да је држава већ раних 90-тих година игре на срећу, не да није забранила, већ управо обрнуто, дозво-

⁵⁴ 14. беседа Светог Григорија Богослова, „О љубави према сиромашнима”, изговорена 373. године н.е. у Кесареји у Кападокији, наведено према: епископ Иларион (Алфејев), „Живот и учење Светог Григорија Богослова”, <http://www.verujem.org/alfejev/HTML/2%20milosrdje.htm>, посећено 9. јула 2016. године.

⁵⁵ *Светио јеванђеље по Маџеју*, 5:7

лила и уредила законодавством.⁵⁶ Оне представљају један од важних извора прихода државног буџета и сматрају се легитимним пословним подухватом.

То наравно не значи да коцка није и не може да буде неки вид социјалнопатолошке појаве, и да је пожељна у неком друштву.⁵⁷ Може да буде и вероватано јесте проблем као друштвена појава. Али јесте и читав низ других појава па их држава не забрањује него уређује и приходује од њих (алкохолизам, пушење итд.). Просто и једноставно: ако нешто спада у сферу слободе воље човека, а то је начин на који ће потрошити свој новац, не треба га у томе спречавати законима. Из оваквог става о легитимности коцкања сасвим природно долази кључно питање: да ли је уређена законом као и свака друга пословна делатност или није. Одговор је јесте. И то не само да је уређена него се разуздала и данас се на улицама наших насеља може видети све више затворених пословних простора, а све више коцкарница, кладионица или играчница.

Да коцка није страна ни најважнијим институцијама наше државе, показаћемо само на једном примеру. Устав СПЦ предвиђа да ће се у случају избора партијарха између последње тројице кандидата одлучити тзв. апостолским начином што значи коцком. У ставу 3. члана 50. Устава СПЦ он се зове жријеб.⁵⁸

Слично просјачењу, видимо да се коцкање као прекршај по свему судећи налази у раскорак са савременим моралним ставом друштва.

3.3. Проституција

Од свих моралних прекршаја овај има најзначајније промене у новом ЗоЈРМ које јесу и биле повод за овај текст. У одредби прекршаја додат је нови облик радње извршења прекршаја. Поред класичних радњи извршења у одредби а према којима се сакционише онај „ко се одаје проституцији” и онај ко „уступа просторије ради проституције” сада је додат и онај ко „користи услуге проституције”. На првом месту треба испитати да ли је, слично просјачењу и коцкању ова одредба превазиђена зато што проституција није више морално изопштена. Ако јесте онда њој није место у ЗоЈРМ па самим тим ни додаток одредби није потребан. Без обзира на одговор на прво питање треба испитати откуд ова промена.

⁵⁶ Закон о играма на срећу, *Службени гласник РС*, бр. 84/2004

⁵⁷ Потпуно о коцки као друштвеној појави код творца појма *Homo ludens* (човек играч) чувеног холандског социолога Јохана Хујзинга. Хујзинга је не види као нарочито штетну појаву, већ као део ширег поставке игре као човековом бићу својственог понашања: Јохан Хујзинга, *Homo ludens: о њодријетлу културе у иџри*, Загреб 1992, 1-196. Нарочито погледати наслов: *Неалтеейичке иџре као сџорџ* на 178-179 где обрађује коцкање.

⁵⁸ Устав СПЦ, *II издање Свеџоџ Архијерејскоџ Синода*, Београд 1957, 10.

3.3.1. Еволуција вредносних ставова о проституцији у Западном друштву

У уводу рада је постављена теза да нам ова морална нормативна новина долази из англосаксонске породице правних система. Сада већ треба прецизирати да је њено даље порекло у оним западним друштвима у којима је надмоћни образац живљења протестантска верска етика.

Проституција се не зове узалуд најстаријим занатом на свету. Пратилац је људског друштва од кад је света и века. Нико ју није сузбио нити ју је укинуо. Историјски гледано она је третирана са мање или више прихватања или одбијања, али у већини данас развијеног света она више није показана или гоњена.⁵⁹ Ово се нарочито односи на Западне државе, односно државе ЕУ, којој Србија тежи и која јој је узор у много којем законодавном подухвату. Наш задатак, наравно, није њена темељна анализа, већ само покушај да дамо оцену њеног полагаја у нашем савременом друштву које се у погледу односа према њој не разликује много од друштава (већине, не свих) Западних држава. Зато је неопходно објаснити када је дошло до кључне промене у третману проституције у савременом добу у Европи и како се то оцртало на њен положај у праву. О овоме је писац исцрпно објашњење дао на другом месту.⁶⁰ Овде ће ти ставови бити сажето приказани.

Проституција мења своје место у европским друштвима савременог доба са наглим развојем градова у тзв. Индустријској револуцији, а то значи од половине XIX века. Кулминацију доживљава 1910. године са доношењем тзв. закона Ман у САД односно Закона о трговини белим робљем.⁶¹ До тада она је била толерисана и трпљена, ако би се налазила изолована и одвојена од целине градског живота, у неком кварту тзв. Црвених фењера. Она је

⁵⁹ Пре 40 година већина држава Европе заузимала је репресиван став према проституцији и инкриминисала ју је као кривично дело, или, чешће, као прекршај: Владимир Кухајда, *Проституција у Војводини*, магистарски рад, Београд 1972, 48; Данас су надмоћне државе које је не забрањују, било да је правно уређују или не. У мањини су оне које је и даље посматрају као деликт. Ово важи за Европу, за цео свет не. Ако се став према проституцији посматра на нивоу целог света још увек су надмоћне државе које је забрањују: Cho Seo-Young, Axel Drexler, Eric Neumayer, "Does Legalised Prostitution Increase Human Trafficking?", *World Development*, 41/2013, 80, Анализа је рађена 1995. године на узорку од 167 држава из целог света. Свега 5,39% држава је потпуно легализовало, 35,9% делимично, док је 58,7% потпуно забрањују.

⁶⁰ Бранислав Ристивојевић, *Мии о трговини људима у међународном кривичном праву*, Нови Сад 2015, 29-30.

⁶¹ „Закон Ман је рођен од необичних родитеља. Хистерија му је била мајка, а међународне правне обавезе отац. САД су 1908. године прихватиле Међународни споразум за сузбијање трговине белим робљем и овај закон је делимично усвојен да се спроведу обавезе преузете кроз уговор.“: David J. Langum, *Crossing Over the Line: Legislating Morality and the Mann Act*, Chichago-London 1992, 3.

тада у суштинском смислу толерисана и држана на друштвеној маргини, иако је негде и била формално забрањена. Углавном је сматрана проблемом здравствене хигијене и комуналног реда, а тек онда прекршајног или кривичног права. Од половине XIX века долази до њеног преображаја од толерисане друштвене појаве до морално негативно вредноване, а формалне забране проституције почињу да се уводе, или тамо где су постојале, заиста да се спроводе. Процес у којем су све сфере људске сексуалности (па тако и проституција⁶²), прво морално проказане, а затим употребљене као механизам владавине над људима (и његове узроке) је најбоље описао Мишел Фуко у својој *Историји сексуалности* и назвао га је *усађивањем изолованости*.⁶³ Леп литерарни опис проституције тог доба даје Иго у лику Фантине у својим чувеним Јадницима, а ликовни Тулуз-Лотрек низом платна из свакодневног живота јавних кућа у Паризу на крају XIX века. Врло проницљиве примедбе о разлици између односа који Западно друштво с краја XIX века и оно у међуратном периоду има према људској сексуалности, па самим тим и проституцији, даје Штефан Цвајг у својој аутобиографији *Јучерашњи свети*.⁶⁴ У само неколико деценија разлике он види Коперникански обрт у моралу који уређује односе између полова. Проституције је, према Цвајгу, била свеприсутна на улицама великих европских градова на крају XIX века јер је разлика између полне зрелости мушкрца и времена када се сматрао присталим за брак било 10 и више година. Једини начин на који се ова разлика могла некако премостити била је проституција. С друге стране он на својим путовањима по САД стиже да види и опише, као контраст, слике са улица америчких градова половине 1930-их година где се млади људи слободно друже, контактирају, коминицирају и опште.⁶⁵ Цвајг читаоцу оставља да примети како проституција у друштвеном окружењу које ослобађа стега односе између полова једва да може да опстане и наравно да се не види. Ослобођени полни морал, сугерише Цвајг, јесте био начин да се јаз између времена полне зрелости и времена ступања у брак превазиђе на легитиман начин, што је, треба додати, смањило значај и улогу проституције у друштвима са таквим моралним устројством.

Сцене из САД које је Цвајг видео сведоче о првом замаху ослобађања полног морала који се десио у Западним друштвима након I Светског рата (тзв. Прва или Мала сексуална револуција), али није био тако јак као други подстрек ослобађању друштвеног положаја сексуалности, па самим тим и

⁶² „У целини својих значења проституција је увек одражавала контекст општих друштвених ставова према сексуалном општењу”: Драган Радловић, *Проституција у Југо-славији*, Београд 1986, 140.

⁶³ Мишел Фуко, *Историја сексуалности*, Београд 1982, 52-79.

⁶⁴ Штефан Цвајг, *Јучерашњи свети*, Лозница 2014, 50-54.

⁶⁵ *Ibid.*, 60.

проституције, до којег долази одмах након Другог светског рата.⁶⁶ Тада су изум контрацепције (1948. године) у садејству са ефектима снажења женске улоге у друштву до које је довео рат заједно саузроковали тзв. Другу или Велику сексуалну револуцију у којој се поништавају полуге којим су забране у пољу сексуалности (па тако и проституција) коришћене као механизам владавине над људима, а најважнија је била строг полни морал. Полни морал је поново ослобођен (чак и разуздан!), и тако је трајало све до половине 80-тих година прошлог века, када је појава једне неизлечиве полне болести (у садејству са другим чиниоцима) довела до новог назадовања у друштвеном положају сексуалности и до оживљавања старих друштвених (моралних) правила која су сексуалним забранама и зауздавањем сексуалности владале људима. Ово стање у западноевропским друштвима је, са одређеним (у неким случајевима великим!) разликама с обзиром на поље сексуалности, присутно и данас. Носилац ових обновљених назадних моралних ставова⁶⁷ у погледу сексуалности, па и проституције, јесу удружене конзервативне верске⁶⁸ и радикалне феминистичке организације у САД.⁶⁹ Будући да је то један слободна и демократска земља у којој се слобода говора озбиљно практикује и штити, у јавној расправи су противници овог морала спречили да се он озакони у земљи у којој је, ако не и зачет, а оно успешно однегован, јер су САД од

⁶⁶ Ратови увек воде ослобађању полног морала и либерализацији друштвених ставова о сексуалности.

⁶⁷ Аболиционизмом се назива феминистички идеолошки и политички став који је промовисан кроз истоимени покрет, чији је оснивач чувена Жозефина Батлер у Великој Британији у другој половини XIX века, а који је према проституцији био веома репресиван. Тражио је укидање њеног регулисања правом и, у својој најоштријој форми названој прохибиционизам, њену забрану. Он је носилац идеје репресивног криминалнополитичког става не смао према проституцији као појави већ и према корисницима њених услуга

⁶⁸ „...Квекерски друштвени активизам и Англикански евангелицизам поставили су темеље британској аболиционистичкој кампањи која је на крају довела до укидања ропства; тако и данас треба да признамо паралелну улогу људскоправашког активизма (које и даље укључује Квекере), с једне стране, и „Верске деснице” у САД, с друге стране, и њиховом заједничком утицају у америчком Конгресу на изгласавању Закона о заштити жртава трговине људима.”: Jean Allain, Kevin Bales, “Slavery and Its Definition”, *Queen’s University Belfast Law Research Paper No. 12-06, Global Dialogue*, 2/2012, 1; „Калвинисти су сигурно наследили [од свог оснивача] тешко квалификовање жена у најстаријој професији.”: Ruth Rosen, *The Lost Sisterhood: Prostitution in America 1900-1918*, Baltimore-London 1983, 1.

⁶⁹ Ronald Weitzer, “The Social Construction of Sex Trafficking: Ideology and Institutionalisation of Moral Crusade”, *Politics and Society*, 3/2007, 448-450; „...широко присутна веровања да жене трпе због своје сексуалне рањивости... је идеолошки елемент који повезује аболиционисте и конзервативце.”: Penelope Saunders, “Traffic Violations: Determining The Meaning of Violence in Sexual Trafficking Versus Sex Work”, *Journal of Interpersonal Violence*, 3/2005, 355; Wolken овај спој назива „чудним савезницима” (strange bedfellows) користећи се игром речи. Реч bedfellow у енглеском има значење „савезник” али и „партнер у кревету”: Cynthia L. Wolken, “Feminist Legal Theory and Human Trafficking in the United States: Towards a New Framework”, *University of Maryland Law Journal of Race, Religion, Gender & Class*, 2/2006, 408-409.

Велике Британије преузеле водећу улогу у привредно развијеном Западном свету на почетку XX века. Иако је неуспешан код куће, успешно је (на силу) извезен, и извози се, у друге земље света и у међународно право било у виду репресивног става према проституцији, било према трговини људима или према оба заједно.⁷⁰ До ове повезаности је дошло тако што су носиоци аболиционистичких ставова⁷¹ о проституцији почели да на трговину људима гледају као на неку врсту практично-политичког циља у сврху остварења главне идеје – укидања проституције.⁷² Тако су проситутке постале иконични ликови борбе против трговине људима.⁷³ На врхунцу своје моћи 1999. године, овај вредносни став према сексуалности је као свој најотровнији плод дао Палермо протокол.⁷⁴

Законодавна политика репресивног приступа проституцији (као облику испољавања људске сексуалности) која није добра за САД, јер је тамо поражена од носилаца умерених ставова према полном моралу⁷⁵ добра је за Шведску, Норвешку или Исланд у Европи. Шведска је прва европска земља која је 1999. године увела коришћење услуге проститутке као кривично дело, Исланд и Норвешка су је следили. На крају се у виду новог ЗоЈРМ и Србија придружила овом „искључивом” кругу земаља.

Већина држава Западног света нису и не показују намеру да се придруже овом законодавном кретању ограниченог успеха. Најбољи пример су Холандија, Немачка, Аустрија или Швајцарска као носиоци вероватно и најслободнијег моралног вредносног става према проституцији у Европи који је познат свакоме са иоле уредном општом културом да га не треба ни објашњавати нити поткрепити подножним напоменама (Амстердам – Кварт

⁷⁰ Проституција је толико повезана с међународноправним уређењем трговине људима да је скоро немогуће расправљати о њима одвојено: Martti Lehti, Kauko Aromaa, “Trafficking for Sexual Exploitation”, *Crime and Justice: A Review of Research*, 2006, 133.

⁷¹ За ставове аболиционистичког покрета погледати подножну напомену број 28.

⁷² „Аболиционистички напори били су усмерени на укидање законске регулације проституције. Као практично-политички циљеви појавили су се борба против трговине људима и борба за укидање јавних кућа.”: Д. Радуловић, 170.

⁷³ Edi C. M. Kinney, “Appropriations for the Abolitionists: Undermining Effect of the U.S. Mandatory Anti-Prostitution Pledge in the Fight Against Human Trafficking and HIV/AIDS”, *Berkeley Journal of Gender, Law and Justice*, 2006, 166.

⁷⁴ Barbara Sullivan, “Trafficking in Woman: Feminism and New International Law”, *International Feminist Journal of Politics*, 1/2003, 81; Чињеница да Протокол не познаје поделу на принудну и слободну проституцију јесте аргумент који користи Miriam у прилог ове тезе: Kathy Miriam, “Stopping The Trafficking in Woman: Power, Agency and Abolitionin Feminist Debate over Sex-Trafficking”, *Journal of Social Philosophy*, 1/2005, 1.

⁷⁵ Сукоб ова два става у америчкој академској јавности је назван „сексуални рат”, а окончан је крајем осамдесетих и почетком деведесетих година прошлог века: К. Miriam, 1; Амерички Закон о заштити жртава трговине људима нема одредбу која поистовећује трговину људима и проституцију: P. Saunders, 352.

црвених фењера, Хамбург – Сент Паули...). За нас су најважнији ставови држава немачког културноцивилизацијског круга јер су оне Србији биле и јесу пример и узор за много коју законодавну реформу, нарочито у области кривичног права. Право је питање откуд онда у српском прекршајном праву један, у већини случајева у Западном друштву поражен и одбачен морални вредносни став, који, како смо видели, води порекло из друштава са надмоћном вредносним ставом протестантске верске етике.

3.3.2. Вредносни став нашег друштва према проституцији

Верујемо да се вредносни став нашег друштва не разликује много од оног који краси описане примере,⁷⁶ с тим да је, утисак је, ипак нешто оштрији од оног на Западу. Ово је последица нашег оштријег брачног и породичног морала који опет води порекло у брачној и породичној етици источнохришћанске цркве.⁷⁷ Ипак, мора се истаћи да има све више показатеља о његовом снажном преображају у једном слободнијем правцу:

1) Приредбе и догађаји којим се јавно испољава сексуалност који су до јуче били незамисливи на српским улицама без нереди и протеста сада су постали свакидашњи приказ (Шетња хомосексуалаца);

2) Неукусно ширење најогољеније простачке сексуалности у тзв. ријалити шоу програмима на нашим телевизијским станицама јесу њихови најгледанији садржаји и гледаоци не траже њихово укидање, управо супротно;

3) Припадност пробраним круговима у проституцији постала је легитимно занимање у звању тзв. старлета, а припаднице овог еснафа постају носиоци пожељног друштвеног става док се њихов животни стил опонаша и мера је успеха других младих жена у животу (нажалост!);

4) Наше кривично законодавство је реформом 2005. године заузело вредносни став по којем полни морал више није заштитни објекат већ је то постала полна слобода.

⁷⁶ За историјат правног уређења проституције у нашој држави видети: Владимир Кухајда, „Правно регулисање проституције”, *Зборник Радова ПФНС*, 1975, 87-89. Све до 1934. године проституција је била уређена као занимање, на њу је плаћан порез и тетирана је као проблем здравствене хигијене. Тада је забрањена, али је то учињено одредбама *Закона о сузбијању полних болести* (Закон је донет 28. марта 1934. године након дискусије која је трајала чак три редовне седнице, VIII, IX, X, од 20. октобра 1933. године до 24. фебруара 1934. године) што говори да је и даље посматрана као проблем здравствене хигијене, а не полног морала.

⁷⁷ За више о овоме видети раздео Б) *Брачне смејње* и раздео В) *Брачне забране*: Брачна правила СПЦ, *II издање Светиоџ Архијерејскоџ Синода*, Београд 1994. Образлагање ове теме у овом раду нема места спрема задатка постављеног у Уводу, иако то заслужује и била би од помоћи.

Овај последњи показатељ је најважнији. Сасвим је јасно наше кривично законодавство путем сексуалних деликата више не штити вредносни став друштва о сексуалности, без обзира какав је, слободан или не, већ слободу два или више лица да се упусте у полни однос. Све што је у пољу те слободе не треба да буде предмет кривичноправне репресије. И овај став нашег законодавца јасно говори да је вредносни однос нашег друштва према сексуалности делимично преобразио и ослободио се. Тим пре се намеће питање да ли треба проституција као добровољни полни однос два лица да буде предмет државне репресије? Посебно се ово питање намеће у друштвима која су по угледу на Западна понудила свеколиком тржишту сва људска задовољства, па тако и сексуална, кроз свеprisутну бестидну и скаредну тобожњу уметност (порнографију). Заиста није могуће објаснити како то да проституција нарушава јавни ред и мир, а то исто не раде тзв. ријалити шоу програми који се емитују по цео дан на телевизијским станицама са националном покривеношћу или неукусна шетња хомосексуалаца на улици?

3.3.3. *Заштитни објекти прекршаја проституције*

Нарочито разматрање заштитног објекта овог прекршаја није неопходно. Сасвим је јасно да то није полна слобода, јер се проститука и њен клијент добровољно налазе у односу размене сексуалног рада и материјалне противуслуге. Једнако је јасно да то није ни јавни ред и мир. Иако проститутка која на улици нуди своје услуге можда и нарушава исти, коришћење те услуге од стране њеног купца сигурно није изложено погледу јавности (који иоле нормалан човек полно општи у јавности?) па стога не може да нарушава јавни ред и мир. Тако да за заштитни објекат овог облика радње прекршаја проституције остаје само полни морал. Недовољна оцена истог као заштитног објекта већ је дата у науци, и у овом раду је само поновљена, а у само његово постојање у вредносном ставу нашег друштва према сексуалности уопште (па тако и проституцији) већ је изречена дубока сумња. Ова сумња је додатно ојачана излагањем порекла и места настанка овако снажних неповољних моралних ставова према проституцији и сексуалности уопште. Крајње неслободан полни морал и изразито неповољан вредносни став према проституцији је нашем друштву углавном стран. Када се пише *крајње* и *изразито* мисли се на онај ниво неслободе који толико осуђује добровољни полни чин два лица који се обавља у тајности да захтева да се он *разојкрије* да би могао да се санкционише. Највећи део људи је срамота да их неко посматра док опште и са сопственом супругом, а камоли са проститутком, па тај чин обавља у тајности неког затвореног простора.

Има више могућих штетних дејстава овако непромишљено постављене норме. На првом месту како ће држава да открије коришћење добровољног

полног односа проститутке и купца њене услуге? Да ли држави ова одредба даје за право да нпр. наруши неповредивост затвореног простора у којем се обавља полни чин како би доказала постојање прекршаја? Јер, покушај у нашем праву претпоставља започињање радње извршења, а она се како смо рекли, у правилу одиграва у тајновитости. Или ће држава накнадно, након коришћења услуге проститутке, када корисник услуге изађе из простора који ужива неповредивост, истог лишавати слободe? На другом месту, како ће држава да раздвоји проституцију од других сличних појава које у себи истовремено укључују добровољни полни однос и материјални интерес као што су привремени, повремени или летимични ванбрачни односа (тзв. спонзирисања) или привидних односно тобожњих радних односа (певачице, играчице, тв водитељке, манекенке, модели, старлете...)?⁷⁸ Ако би се строго држали најубичајеније одредбе проституције која обавезно укључује ова два елемента (добровољност у полном односу и материјални интерес из истог) онда би и брак из интереса као што су новац или напредовање у послу спадали у проституцију.⁷⁹

4. ВРЕДНОВАЊЕ ТИПИЧНИХ МОРАЛНИХ ПРЕКРШАЈА У НАШЕМ ДРУШТВУ

Из ове кратке анализе чини се да је морална невредност сва три назваће се *класичних моралних прекршаја* дубиозна. Коцкање је законито предузеће данас, просјаци нам сметају само ако су наметљиви и прљави, а не зато што просе јер смо учени да будемо милосрдни, а одавање проституцији у нама изазива пре сажалење, како према жени која се тиме бави тако и према мушкарцу који користи њене услуге, него моралну осуду. Ако неко тврди да наметљиво нуђење услуга проститутки (на улици) и нарушава јавни ред и мир, слично наметљивом просјачењу, онда коришћење услуге проститутке (сексуални чин) то свакако не ради. Сви који то раде желе да буду у тајности и склањају се са улице, нарочито када је проститутка у питању. Наиме, коришћење услуга проститутки унижава мушкарца у очима друштва јер указује да није способан да освоји женску наклоност било којим својством мужевности него искључиво парама. Такав мушкарац у очима других изазива, не моралну осуду, него сажалење.

Откуд онда у нашем новом ЗоЈРМ ова три прекршаја? У питању је чиста тромост духа, коју је покренуо стари Закон, а писци новог нису имали ни

⁷⁸ Више о раздвајању проституције и сродних „занимања”: Владимир Кухајда, „Разлика између проституције и појава које садрже поједине елементе које ми сматрамо конститутивним за проституцију”, *Гласник АКВ*, 9/1972, 45-51.

⁷⁹ Н. Краински, 19.

снаге ни воље ни знања ни криминалнополитичког промишљања да преиспитају и зауставе. Стари ЗоЈРМ је писан још у време социјалистичког самоуправног морала (а који је само преузео устројство забране проституције, коцке и просјачења који је постојао пре Другог светског рата⁸⁰) који је осуђивао свако стицање без рада. Просјаци, коцкари и проститутке су били неповољно вредновани моралом социјалистичког самоуправног друштва као нерадници, ленчуге, они које стичу без рада. И зато су стари закони о јавном реду и миру, доношени код нас после Другог светског рата код нас тако оштро осуђивали друштвене појаве стицања без рада и труда који се виде на јавном месту – просјачење, скитничење, коцкање и проституисање. У питању су били друштвене појаве супротне радној етици комунистичког/самоуправљачког друштва, а не обичном (просјачење, скитање или коцкање) или полном (проституисање) моралу. Лепо објашњење овог вредносног, односно моралног, става јесте образложење које писац првог магистарског рада из сфере криминалистике на тему проституције у СФРЈ, Владимир Кухајда, користи да поткрепи вредносни став прохибиционизма (покрета за забрану проституције). Он 1972. године пише:

„За илустрацију наводимо случај једне неквалификоване раднице која зарађује месечно између 1000 и 1200 динара и једне просечне проститутке која заради између 2000 и 2500 динара. Док прва тешко одради својих 8 сати дневно, дотле друга цео дан, без спавања, ништа не ради, увече изађе лепо обучена, седи у неком локалу чекајући конзумента, пије, пуши, најчешће добије бесплатну вечеру и на крају наплати задовољство које пружи мушком лицу.”⁸¹

Није неприродно да је морал комунистичког/самоуправљачког друштва осуђивао нерад. Ово стога што је тада надмоћни облик својине био друштвена својина, односно стицање добара свих који раде се скупљало на једно место и спрам потреба и што равномерније распоређивало на *све* припаднике друштва. Комунистичко/самоуправљачко друштво није никог неспособног за рад остављало за собом. Деца, стари, болесни, неспособни за рад, ученици итд. су сви учествовали у расподели иако нису стицали. Такав систем је могао да опстане само ако су сви способни за рад учествовали у стварању добара која се расподељују. Ако би се велики број нерадника изузимао из таквог претка, он би пропао. Зато је створена радна етика у комунистичком друштву која је снажно осуђивала нерад. Резултати нерада су се, путем друштвене имовине као вида заједничке имовине, књижили свима. А тако нешто свакако није поштено и заслужује презир и прекор.

⁸⁰ Д. Радуловић, 183.

⁸¹ Владимир Кухајда (1975), 84, фн. 7.

За савремене вредносне ставове овако нешто је потпуни анахронизам. Савремена друштва су основана на надмоћи приватне својине. Стечена добра појединаца, након одбијања пореза, завршавају на приватном, а не на заједничком рачуну. Нема поделе са нерадницима. Захваљујући томе, савремена друштва су могла да развију и слободу као основу за уређење односа између људи. Пошто се нерад књижи ленчуги, савремена друштва су слободна и за нераднике. Они који изаберу да не раде, то раде на своју штету. Било она материјална, у случају обичног нерада, или нематеријална, у области части и угледа, у случају одабира проституције као занимања.

ЗАКЉУЧАК

Нови ЗоЈРМ је услед тромости, не преиспитијући уопште морално стање друштва, али и стање осталих делова правног поретка (пример: положај коцкања у кривичном праву) преписао постојеће одредбе тзв. моралних прекршаја против јавног реда и мира из старог Закона. Затим их је, незнањем и слабошћу законодавца обогатио једним нашим стању духа и култури страним моралним калемом, који се у земљи порекла није примио, али је у извозу успешан.

На првом месту одговор на питање да ли нам уопште треба морал или морална схватања као заштитни објекат у прекршајном праву или кривичном праву наука је већ дала и овде се само оснажује понављањем – не треба. Међутим, и у случају кад би требао да буде заштитни објекат који је, и чији морал у питању? Тај морални став је толико репресиван и до те мере оштро осуђује коришћење полног односа са проститутком да захтева прекршајно санкционисање клијента и поред чињенице да он, како смо показали, нити ремети јавни ред и мир (као општи заштитни објекат ЗоЈРМ) јер се такав полни чин обавља у тајности, нити задире у област туђе полне слободе (као групни заштитни објекат сексуалних деликата) јер је добровољан. У својој репресивности овај морални став иде толико далеко да захтева да се зађе у област туђе полне слободе, или сликовитије речено, да се уђе у туђу спаваћу собу. Да ли је у питању морални став својствен нашем друштву?

Показали смо да врло вероватно то није случај и да се полни морал код нас преображава, у управо супротном, слободном, правцу. Има, истина, и показатеља да наши људи желе да уђу у туђу спаваћу собу. О томе сведочи свеопште конзумирање блудних и саблажњивих садржаја тзв. ријалити шоу програма на нашим телевизијама. Међутим, чак и такви људи, који би волели да виде шта се дешава у туђој спаваћој соби, не желе да неко уђе у њихову, и што је још важније не желе да неко *зна* за њихову настрану жељу! Ово је стога што наш морал осуђује бављење туђим стварима и залажење у туђ живот.

Примери овог моралног става се могу наћи у народним пословицама, изрекама или умотворинама које говоре о осуди таквог појединца: „не гурај нос у туђа посла”, „почисти прво своје двориште”, „гледај своја посла”, и „у свакој чорби мирођија”. Најмање што може овај текст да уради јесте да изрази сумњу да наш народ жели да се озакони право да се проверава на који начин користе све области своје слободе, а нарочито полне слободе. Нама је тако нешто страно и није у области онога што наш морал од нас захтева. У нашем народу својственом моралу било би неповољно оцењено управо супротно, сазнање да се неко отворено занима не само за туђу сексуалност, него уопште за туђ живот.

Порекло овакво оштрих ставова полног морала се налази у протестантској верској етици⁸² која се непосредно (као у случају коришћења услуга проститутке у новом ЗоЈРМ) или посредно (као у случају трговине људима) путем међународног права калемим у наш правни поредак, нема добру подлогу и не може да се прими. Толико се већ одредба о прекршају проституције изобичајила из праксе наших прекршајних судова да већ може да се говори о фактичкој декриминализацији овог прекршаја код нас. Ово није случајно. Наш морал просто не осуђује проституцију већ је сажалева, па је самим тим ни полиција (и полицајац је део народа и дели његов морални став) не гони већ трпи и превиђа, па ни судови немају посла с њом. Најбоље би било да тако остане. Спровођење ове нама стране моралне новине у ЗоЈРМ би морало да иде на силу и само би изазвало проблеме у раду нашег правосуђа, али што је још важније, само би нарушило поверење грађана у оправданост правног поретка као основ за генералнопревентивни учинак права.

Док се, с једне стране, дозвољава хомосексуалцима да нападно и скаредно шетају улицама уз полицијску пратњу која подсећа на слике из скорих ратова на нашим просторима и незабрањује проституткама да неукусно и саблажњиво представљају себе и свој опсцени живот на телевизијским станицама са националном покривеношћу преко целог дана, с друге стране се уз помоћ ЗоЈРМ устоличава репресиван полни морал стран нашој култури, којим се држава обавезује да троши енергију, време и новац пореских обвезника да разоткрије добровољни полни однос проститутке и корисника њених услуга који се обавља у тајности.

До јуче смо спаваћу собу штитили од насилног упада других. Ако се ова одредба новог ЗоЈРМ буде спроводила штитићемо је од моралног креташког похода државе, и то у име нама страног и туђег полног морала.

⁸² Више о односу протестантизма и проституције код: Melissa Hoe Ditmore, *Encyclopedia of Prostitution and Sex Work*, 2/2006, 390; „Калвинисти су сигурно наследили [од свог оснивача] тешко квалификовање жена у најстаријој професији.”: R. Rosen, 1; „Репресивне законске санкције за одређене облике сексуалног понашања предвиђене су у готово свим савременим правним системима. Својом оштрином издвајају се земље у којима су присутне пуританске традиције и конзервативне друштвене снаге.”: Д. Радуловић, 140.

*Branislav R. Ristivojević, Ph.D., Associate Professor
University of Novi Sad
Faculty of Law Novi Sad
B.Ristivojevic@pf.uns.ac.rs*

State's Moral Crusade against Bedroom: Misdemeanour of Prostitution in new Public Order and Peace Act

***Abstract:** In this paper, the author investigates the new Public Order and Peace Act (Ser. ZoJRM) and the provisions on so-called morale offences contained therein. Of these provisions, the one he recognizes as the most revolutionary is that of a new instance of perpetration under the old offence of prostitution. With this novelty, the Act extends liability for the offence not only to the prostitute, but also to the user of her services.*

The author first puts forward a general criticism to the criminal and misdemeanour laws when these attempt to turn morality into the object of protection, which already has a general place in science. Then he investigates what perception of morality is protected by this offence, concluding that it crosses over into the sphere in which the freedom of citizens must in no way be interfered with – the sphere of voluntary sexual intercourse of two persons. For this reason, the author, in somewhat humorous fashion, warns, through the paper's title, that the state will have to undertake a moral crusade against bedroom if it wants to consistently enforce these provisions.

Moreover, the author sheds light on the origin of this moral stance, finding its roots in the societies with dominant protestant religious ethics as the moral foundation, as well as on its genesis, seeing it in the rise in sexual morality standards that occurred in the developing industrial societies in the second half of the nineteenth century. The author concludes that to our society and our natural moral stance such foreign moral implants are unnecessary, particularly if one considers that it is precisely in the country of their origin, the US, that they have long been rejected and marked as symbols of repression and non-liberty.

Keywords: *prostitution, morality, public order and peace, offences, sexuality*

Датум пријема рада: 25.10.2016.